Ч. 104 (11.445). Львів, вівторок 14. травня 1929. [illegible] Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

„База постачання СРСР“.

Львів, 12. травня 1929.

В Харкові почався XI. Всеукраїнський Зізд Рад. Зізд Рад є найвищою і законодатною установою в УСРР у системі радянського устрою. Таким є цей зізд теоретично і згідно з писаною конституцією УСРР. Фактичнож всю законодатну і політичну ініціятиву має комуністична партія, а Зізд Рад тільки формально апробує те, що вже наперед продумала та постановила партія. Теперішній XI. Всеукраїнський Зізд Рад має за завдання приняти давно вже виготовлений та затверджений партією пятирічний плян індустріялізації краю.

Самозрозуміло, що нічого нового ні цікавого цей зізд до пятирічного пляну не внесе. Плян остане таким, яким він вийшов з комуністичних зіздів та фахових комісій. Та й усі промови і звіти на тому зізді будуть ті самі, що їх недавно виголошували на зізді КП(б)У. На всіх Всеукраїнських Зіздах Рад як і на всіх партійних зіздах та конференціях (всеукраїнського характеру) виступають уповноважені представники Москви зі звітом з діяльности чи то союзного уряду чи то всесоюзного партійного центру (ВКП). На партійних зіздах говорять ті представники від московського парт. осередку, а на Зіздах Рад від всесоюзного уряду. Звичайно роблять це одні і ті самі люди.

І на теперішньому Всеукраїнському Зізді Рад явився представник московського всесоюзного уряду *Куйбишев* для зложення звіту. Куйбишев, як це видно з його звіту, великий оптиміст і в оцінці сприяючого комуністам міжнародного положення і в оцінці економічного положення в СРСР. Особливо промисл вибуяв у СРСР до тої міри, що стоїть нині, на думку Куйбишева, щодо свого зросту на другому місці по американському. Сполучені Штати проти 1913 року — каже Куйбишев — збільшили виробництво на 50 відс., а наш Радянський Союз до кінця 1928—29 господ. року досяг 123 відс. виробництва 1913 р. Виходить, що все там у промислі розвивається ідеально. Тільки важко зрозуміти, чому в більшовиків така велика недостача промислових продуктів і чому в них така погоня за капіталом у закордонних капіталістів, і то саме за капіталом, необхідним для засилення свого промислу.

Щож до сільсько-господарського положення в СРСР то Куйбишев сказав виразно, що на тій ділянці справи стоять кепсько: „Трудноші, — казав він дослівно — які стоять на нашому шляху, великі. Основна перешкода — запізнення зростання сільського господарства. Звичайно, не доводиться говорити про деградацію та занепад сільськ. господарства й ми не повинні в цьому питанні йти на поводі панікерів, що розкладають нашу волю до перемоги й підривають віру робітничо-селянських мас у перемогу соціялістичного будівництва. Ми ще не встигли відновити площу зернових хлібів, є недобір великої рогатої худоби й коней. Чому відстає наше сільське господарство? До війни у нас було 15—16 міліонів селянських господарств, тепер 25—26 міл. Бідницько-середняцькі господарства, кількість яких чимало зросла, давали до війни 50 відс. гурт. продукції хліба, а тепер 75 відс. Але товаровість цих господарств упала з 15 відс. на 11 відс. Наше сільське господарство відстає — в цьому корінння наших трудношів. А за тих років, коли на сільське господарство несприятливо впливають стихійні обставини, наші трудноші більшають. *Так трапилося торік, коли Україна, що є основна база харчового постачання для всього Союзу, майже зовсім випала з наших рахунків, втративши 5.000.000 гектарів засіву, що загинули через посуху.* Якже нам піднести сільське господарство? Міркування про те, що сільське господарство можна відновити й піднести, змінивши тільки індивідуальні господарства, зовсім безґрунтовні й шкідливі, насамперед для сільського господарства. Коли ми не візьмемось до колективізації, нам ніколи не пощастить загнибити в селянське господарство трактор, рядкову сівалку, інші складні машини, нам ніколи не пощастить перевести сільське господарство на вищий технічний щабель“.

Словом, у ділянці сільського господарства справи стоять навіть дуже лихо. Одиноким шляхом, що повинен довести до поправи, є на думку Куйбишева, колективізація. Та вона не дописує, і то не дописує передовсім на Україні, тій „базі харчового постачання всього Союзу“. По кінець листопада 1928 р. вспіли комуністи зорганізувати на Україні заледви 12,048 колективних господарств, а в тім тільки 287 комун. Колективні господарства обєднували, як це ми вже писали 173 тисячі господарств й 1.399 гектарами землі. Очевидно, що цифри ці мінімальні в порівнанні з масою всіх індивідуальних господарств на Україні. Пятирічний плян передбачує колективізацію 30 відсотків усіх українських селянських господарств. Але це тільки плян. Дійсність певно розчарує творців пляну. Бо досі розчаровувала їх з правила. Ні колективні ні комунальні господарства не мають будучини на Україні. Їх щороку більше ліквідується, чим прибуває. І тому не знати, чи за пять літ стане Україна знов такою „базою харчового постачання Союзу“, тоб-то кольонією Москви, як була перед революцією. Мабуть таки не стане.

З життя американських українців.

(Допис з Америки.)

(Докінчення.)

Як вислід тієї боротьби зорґанізовано в найновішому часі, бо дня 9. квітня ц. р. щось немов би нову українську церкву, вже третю, зложену з тих священиків, що відступили від еп. о. Богачевського. Дня 9. квітня ц. р. відбувся в Алентаун, Па. „Церковно-Народній Зізд“, на якому було 34 світських делеґатів і 9 священиків. На тому зізді вибрано адміністратором о. А. Улицького, а йому до помочі приділено о. П. Середу й о. П. Пелеховича. Ухвалено дальше боротьбу „за права української гр. кат. церкви“, як говориться в комунікаті.

Очевидно, що не можна назвати здоровим того обяву, коли внаслідок такого розбиття основується й *четверта* українська церков у Скрентоні, Па., про яку паразі знаємо тільки з 14. ч. польського скрентонського часопису з 4. квітня н. р. (часопис стоїть на польсько-державницькому становищі), який надрукував про це новинку. Це таке характеристичне, що треба подати в оригіналі:

„Narodowa ukraińska cerkiw“ pw. św. Michała Archanioła w Scranton.

Część ukraińskiego ludu w Scranton niezadowowolona z postępowania grecko-katolickiego biskupa i księdza postanowiła oderwać się od Rzymu i na wzór polaków zorganizować Wolny Narodowy Kościół (cerkiew), któryby służył na podniesienie i uświęcenie ukraińskiego narodu, a nie na zbogacenie biskupów i księży. Ks. bp. Fr. Hodur przeznaczył na pierwszego proboszcza Ukraińskiej Narodowej Cerkwi ks. Piotra Kasenczaka. Uradowani ludzie postanowili działać energicznie i już w tę niedzielę, 7-go bm. odbędzie się pierwsze nabożeństwo w Narodowej Ukraińskiej parafji w Polskim Narodowym Kościele im. Zbawiciela Świata na Tripps Parku o godz. 10·30 przed południem. Polacy użyczają gościnnie tymczasowo Braciom Ukraińcom swej świątyni, aby im podać rękę we walce o wolność religijną, trzymając się staropolskiego hasła: za naszą wolność i waszą“.

Чому польський бєскуп, о. Годур, має бути для українців більше „приємливий“ як о. Богачевський, — цього годі збагнути.

Коли мова про церкви, то слід зазначити що 9 травня почне в Ню-Йорку свій собор українська православна церква. У цій церкві зайшла також в останньому часі замітна подія. Іменно орган тої церкви, „Дніпро“, приносить під датою 16. березня ц. р. таку вістку: „Переведений розслід діяльности священика Константина Курилла встановив з безсумнівністю факт зламання ним присяги вірности українській автокефальній православній церкві і її духовному проводу. Цей же розслід викрив тайну інтригу, цілю якої було розвалення української автокефальної православної церкви і створення на місці її іншої орґанізації з назначеним священиком на чолі. З огляду на це священик Константин Курилло звільняється з посади пароха в українській православній парохії в Филаделфії, Па., отолошується втратившим всі права священства в українській автокефальній православній церкві і, як її противник, виключається з її рядів. Священик П. Дмитрик, парох в українській православній парохії в Монесен, Па., який з доручення бувшого священика Константина Курилла робив збирання підписів священиків дієцезії під підпискою, якою відкидається вірність українській автокефальній православній церкві і її духовному проводові, віддається під церковний суд собору української автокефальної православної церкви 9—11 травня ц. р.“

А. о. Курилло, це бувший гр. кат. священик і папський прелат, який у часі боротьби проти еп. Богачевського покинув свою церкву і перейшов до української православної, та ще в січні ц. р. писав науково-теольогічні статті проти гр. кат. церкви. Що з цьої церковно-громадської саламахи вийде, сьогодня годі передбачити.

Одначе фактом є, що ця боротьба серед загалу української іміграції вже менше популярна, вже всім надоїла. Чую про це зі всіх усюдів, і від робітників і від інтеліґентів. Недавно (21. березня) ц. р. написав найстарший сучасний український імігрант зпоміж т. зв. інтеліґенції, д-р В. Сіменович з Шикаго, Ил., статтю в джерзи-ситській „Свободі“ (ч. 67.), в якій апелює до злуки всіх творчих сил в Америці. „Нам — пише — конче треба утворити на всіх українських землях одно центральне тіло, яке мало би повновласть заступати весь український нарід і промовляти до світа в імени ц і л о ї (підчеркнення моє) України“. Це все можна би обговорити на всесвітнім українськім конґресі“. На тему переведення такої орґанізації випустила „Свобода“ кілька статтей. Було-б побажаним, щоби та ідея не сходила з часописних сторін, аж доки не здійсниться. А то страшно, щоб — як це часто в нас буває — не покінчилося на поклику.

Цього року розворушена громадська опінія ще й з приводу „конвенції“ допомогових „Союзів“. Це загальні збори допомогових товариств, зорґанізованих на лад асекурації життя, які то товариства стоять під контролею держави. Цього року припадають конвенції двох українських Союзів, а саме „Українського Народнього Союзу“ дня 9. травня в Нюарку Н. ДЖ. та „Робітничого Союзу“ дня 21. травня в Скрентоні, Па. Обі поважні, великі асекурації. Обі мають широке поле до діяльности, а саме зорґанізувати в собі українську молодь і то зорґанізувати її під загрозою існування Союзів. Оба Союзи мають власні орґани. Орґаном У. Н. С-а є „Свобода“, органом Р. С-а — „Народна Воля“. „Свобода“ виходить що дня, а „Народна Воля“ три рази в тижні.

Конвенція — це для членів звичайна річ. Ще перед чотирма роками знали члени, що така конвенція відбудеться. А все-ж помітне деяке хвилювання. Причини? Різні: декто хотів би попасти в управу з особистих мотивів, декто з партійних, декто хотів би заходити часопис у руки і т. п. причини. Вже від місяців заповнені орґани Союзів проектами своїх відділів про зміни, які на їх думку треба би в Союзах завести. Є між ними фахові, є деякі може менше доцільні. Замітні проекти, які домагаються всего даром: часопису поширеного в двоє-троє, календаря і що ще далось би. Щось так, як у нас, в Галичині. Український Нар. Союз має вже 401 православ... ...иих делеґатів. Важність деяких виборів має вирішити щойно конвенція (між ними вибір з-ра Л. Цегельського). Дивлячись зі загально-національного становища, конвенції обох Союзів — це події великої ваги. Вони-ж мають часописи, при допомозі яких промовляють до десяток тисяч найсвідоміших членів іміграції.

Оце маленька вибочка американських новин з останніх днів.

Як видно, енергії в американської імміграції ще доволі. Колиб так були сили спрямувати її в один бік, то можнаб створити дуже і дуже багато доброго.

Лев Ясінчук

Замотеличення.

Учительський конгрес в Ужгороді. — Побіда русофільського напрямку. — Чеська поліція помагає „общеросам". — В інтересі чехізації. — Дяковчителі — „аристократи". — Пиргова побіда. — Витримати і працювати.

„Прагер Прессе" подає з Ужгороду, що там відбувся дня 8. ц. м. конгрес закарпатських учителів, в якому взяло участь до 500 делегатів.

На конгресі проявили себе два напрямки: український і російський, а радше українофільський і русофільський. Підчас нарад частина делегатів виключала український напрямок у шкільництві. Коли до голосу прийшов пос. о. А. Волошин і в довшій промові почав доказувати, що закарпатські русини є частиною українського народу та що до шкільництва слід увести українську літературну мову, русофільські делегати дикими окликами почали перебивати промовцеві. Тоді пос. Волошин візвав свідоме українське учительство до опущення конгресу. Около 200 делегатів опустило конгрес і під проводом пос. Волошина подалися до будинку „Просвіти", щоби там відбути свої наради. Однак чеська поліція (яка під звепіціями центрального уряду в Празі протегує русофільський напрямок) не допустила до нарад і розвязала зібрання як нелегальне. По полудні відбулося приватне зібрання українських учителів під проводом пос. Волошина.

Після опущення конгресу українськими учителями русофіли винесли резолюцію про введення в народніх школах поточної мови (закарпатського руснацького говору), а в середніх школах російської літературної мови.

„Прагер Прессе", згадуючи про перемогу російського напрямку, зазначує, що є це катастрофальна поразка українського напрямку на Закарпатті.

Ми є того погляду, що здержлива радість праського півофіціоза є безумовно передчасна. Дуже добре розуміємо інтенції кльофачівсько-крамаржівської Праги. Побіда русофілів, перемога російського напрямку серед закарпатського учительства йде по лінії бажань Праги. Російський напрямок у шкільництві петрифікує приналежність Закарпаття до чехословацької республіки з одного боку, а з другого (з огляду на х-милеву віддаленість Росії) творить податну основу під чехізаційні і кольонізаційні затії, що теж є передумовою згаданої петрифікації. Цікаво, що на Закарпатті, де перед десятьма літами не було ані одного чеха, сьогодні є вже 140 чеських народніх шкіл і 300 чеських учителів. В інтересі Праги є підтримувати т. зв. язикове питання, себ-то язиковий хаос, а в дальшому розвивати розкладові русофільські тенденції, щоби тим чином лекше і доцільніше переводити чехізацію. Чеські політичні партії, а між ними заприсяжені русофіли: крамаржівці і кльофачівці, а в дальшому й аграрники, взяли в свою курателю громадське життя на Закарпатті і експериментують його по своїй вподобі і згідно зі своїми егоїстичними інтересами. Цікаво, що серед русофільських учителів найшли послух саме ті чеські партії, які не хотять ніяким чином допустити до перевірки русько-словацьких границь і які руську Пряшівщину держать в словацькій неволі.

Чеські русофільські партії виходять із заложення: нехай бідні „руснаки" чубляться між собою за „язиковий вопрос", а ми тимчасом будемо їх чехізувати і виривати їм грунт із під ніг.

Крім чеських зазіхань і затій до побіди російського напрямку причинилася крайна обмеженість, несвідомість та „аристократичність" більшости вчителів. Побідниками на учительському конгресі вийшли русофіли, себ-то головно старі учителі, в більшости б. дяковчителі, виховані з одного боку в школі мадярського послуху, а з другого приписані до церковних книг. Ці консерватисти вважають російську мову, подібну до церковно-славянської, чимсь вищим, кращим, більш панським від мови „пастухів", від мови народньої. Одночасно вони привикли ще за мадярських часів коритися перед усякою владою й сліпо виконувати її побажання.

І вони побідили. Але це є Пиргова побіда. Вони проти найживотніших інтересів свого народу, його культурного розвитку й його будуччини, стали сліпим оруддям у руках чесько-русофільських експериментаторів. Цікаво ще зазначити, що чехи нпр. не роблять перепон у видавнині українській комуністичній пресі (очевидно, крім конфіскат), але закрили український національний журнал „Наша Земля", видаваний українською літературною мовою і фонетикою відомим поетом В. Гренжа-Донським. Ось що їх лякає, що творить для них небезпеку — поширення національної свідомости і тісного звязку з великим українським світом серед наших закарпатських братів.

Та побіда русофілів і тим самим чехізаторів, як ми зазначили, є Пирговою побідою. Скорше чи пізніше старе „аристократично"-дяковчительське покоління учителів уступить місце молодим учителям, вихованим в інших умовинах, перенятих свідомістю свого тісного культурного і всякого іншого звязку з великим українським світом. Одночасно підростає й молоде покоління тамошньої інтелігенції, пройняте духом всеукраїнської єдности. Тоді побідить й народньо-український напрямок, який виведе на культурні верщини й закарпатську вітку українського народу.

Наші брати на Закарпатті нехай тільки не тратять надій, нехай не попадають в сумніви, нехай ведуть систематичну освідомлюючу працю, нехай борються, а їх побіда певна. Аналогічний процес й аналогічні експерименти переходили також ми в Галичині і впертою працею вийшли побідно. Нині москвофільство тримається подекуди у нас тільки завдяки чужосторонній протекції, але не має ніякого впливу на розвиток нашого життя. Так буде й на Закарпатті. Тільки праці, видержаности й завзяття! Боротьба за народню мову є боротьбою за українську культуру, за двигнення народу на вищий ступінь розвитку, за будуччину землі Коріятовичів.

Англія проти пляну Йонга.

Заява Черчіля в палаті громад.

Цими днями в анґлійській палаті громад поставлено два запити до уряду в справі репарацій. Один член консервативної партії поставив очевидно замовлений урядом запит до канцлера скарбу, чи уряд може дати вияснення про стан репараційних переговорів у Парижі, і чи уряд хоче взяти на себе зобовязання не приймати жадного розвязання справи, яке мало би потягнути за собою більше обтяження анґлійських податників. Представник партії праці поставив запит, чи знавці в справах репарацій мають уповажнення змінити ключ розділу репарацій, який уложено свого часу на конференції в Спа. У відповідь на оба запити Черчіль відчитав заяву, яку виробила на окремому засіданні рада міністрів.

В цій заяві між іншим говориться: „Репараційна комісія, що засідає в Парижі, складається з зовсім незалежних економічних знавців. Анґлійський уряд, який переконався, що анґлійські делеґати мають повне зрозуміння до цілости репараційної справи, наслідком цього рішив не давати їм жадних спеціяльних інструкцій. Він обмежився лише на утриманні з ними сталого звязку. Також при теперішньому стані річей уряд не бачить причини змінити своє становище. Одначе уряд уважає за потрібне зазначити, що ні він, ні жадний інший уряд не звязані радами знавців, все одно, чи будуть ці ради ухвалені одноголосно, чи лише більшістю голосів. Щоби запобігти занепокоєнню за кордоном і в країні уряд уважає за потрібне заявити, що *пропозицій, які тепер дискутуються в Парижі,* й які анґлійський уряд знає лише з ґазет, він *цілковито не може приняти і при жадних обставинах не возьме їх під розвагу*".

Після цеї заяви члени партії праці пробували ставити Черчілеві запити в справі „дарунків" Франції, одначе Черчіль відповів, що не хоче ослаблювати значіння відчитаної декларації дальшими відповідями і з огляду на це спікер палати не дозволив ставити дальших запитів.

Великанські метеори.

Нема може людини, яка не захоплювалась би чудним видом „падаючих звізд" у погідний вечір або в зоряну ніч, особливо в серпні або листопаді, кожного року. Є і такий пересуд, що побачити падаючу звізду — це ворожба щастя. Якби це мала бути правда, то 7 і пів міліона людей на добу зазнало би якогось щастя, бо обраховано, що стільки метеорів спадає за добу на нашу землю — звичайно дрібних, може кількакілевих, подібних до невипаленого коксу, або жужлю. При перекрою виглядають вони або як темний граніт (камінний метеор), або як метель-залізо (залізний метеор).

Однак бувають і велитні-метеори, на щастя рідко, бо стрічу з ними треба вважати за велике нещастя. Де такий велит впаде, нищить, палить і торощить все на просторі так великім, як Чикаґо, Льондон або Париж в одній секунді і то нищить так основно, що камінь на камені не остане, а сам зариваєтьса на кілька сот метрів у землю.

Один з таких велитнів можна оглядати в природнім музею в Ню-Йорку. Привезений з Ґренляндії, званий **„Cap York-Meteorit"**. Важить 36.500 кільґрамів і складається з солідного нікльового заліза. Першу вістку про нього привіз відомий дослідник Джон Росс з північного кінця затоки Бафінбай. Другий дослідник північного бігуна Р. Е. Пері підприняв далі виправи, щоб спровадити того чорного, заржавілого небесного гостя до Ню-Йорку.

Без порівнання більшим є другий такий небесний гість, зв. **Арізонський метеор.** На його слід навело вірування Гопі-індіян, заселюючих арізонську державу (Арізона Стейтс) над Дябольо-Канон (діявольський провал), в те, що один з трьох богів зійшов з хмар і поселився в пустині ца височині Кольорейдо. Два американські офіцири відфотографували з літака у віддалені 22 кількох кільометрів від місточка Вінслов в тій пустині величезне заглиблення, подобаюче на діжу, або вигаслий кратер вулькану, а коли докладніше розслідили те місце, переконалися, що то місце спаду метеору, глибоке на 200 метрів, а 1 і пів кільометра в промірі. Довкола в промірі 10 кільометрів найшли величезну масу дрібних відломків метеору, а скали порозбивані, покрушені, подіравлені — це знак, з якою скорістю й кольосальна маса впала на скали і зарилась ще так глибоко під поверхню. Обчислено цей метеор приблизно на 70.000 метричних сотнарів, а скорість лету на яких 40 до 60 кільометрів на секунду, щоб міг в таких скалах зробити таке спустошення. Щодо часу спаду, то годі про нього щось певного сказати. На основі стану звітріння розбитих скал можна здогадуватися, що сталось це може перед 4.000—5.000 літами.

Дуже фантастично описує цю подію американець Віллям Д. Бутвель **(Boutwell)** в зошиті журналу „Ді Нейшенел Ґеоґрафік Меґезін" за червень 1928. Він пише, яке страсення землі мусів спричинити цей метеор, який огонь за секунду засіяв на тисячі кільометрів довкруги, який гук і тиск воздуха розлягся далеко в глуб краю.

Але американці привязують більшу вагу до реальних річей, ніж до фантастичних здогадів. Вони обчислили, що метеор представляє вартість великих міліонів долярів і тому рішились зарискувати кілька чи кільканацять міліонів долярів, щоби докопатись до величезної маси нікльового заліза і стали в 1922 р. вертіти. Верчення показалось дуже утяжливим. Найлучші, найновіші сверли крутились начеб були з мягкого дерева, а коли дійшли до 450 метрів глибини і в мучці находили 50 прц. нікльового заліза, мусіли припинити дальше верчення, бо ніякі сверли не брали того твердого металю, хоч, здається, вони ще не довертілися до властивого головного метеору. Навіть динамітом не можна його розсадити.

Одначе цей арізонський метеор представляється дитинячою забавкою супроти **сибірійського або тунгуського,** який упав 30. червня 1908 р. в Єнісейській країні в пралісах тундрів над рікою Об, недалеко села Вановара а в віддалі біля 1.500 верстов від Іркутська.

Н. Т. Бобровніков описав це місце спустошення торік в „Поблікайшен оф ди Астрономікаль Сосайте оф ди „Песифік", бо сам брав участь в двох російських експедиціях для розсліду цего метеору в роках 1921 і 1927 під проводом Л. А. Кулика. Місце спаду метеору лежить в так недоступних мочарах, трясавицях і тундрах, що перша експедиція не добилась до нього. На просторі несчислених квадратових кільометрів, може як великі тернопільське і станиславівське воєвідства, праліс знищений спалений, дерева з корінням повивертані, земля безчисленними отворами, лійковатими, але великанськими поорана, горби, мов би яким великим плугом переорані, поперетинані, а борозди на кільканацять аршинів глибокі.

Головне місце спаду — це ціла долина, заглиблення в трясавиську, недоступне для розслідів, і експедицією таки не розсліджене, бо і приступ для почину розкопів або верчення рішучо непригідний.

Лише про саму подію спаду метеору змогла експедиція зібрати деякі відомости, очевидно від тубильців, які з віддалі кількадесяти верст мали нагоду запримітити небесний вогонь, почути страшний грім і тріск, та відчути формальний „кінець світа". Бо що було ближче спаду, згоріло в одній секунді. Стаїні з 1.500 ренами на кільканацять верст від місця спаду згоріли так, що лишилась по них тільки невеличка купка костей.

Така то космічна сила тих метеорів, які всеж таки є тільки пилинками супроти інших у вселенній блукаючих, небесних тіл, що з землею можуть зударитися і спричинити невідомі наслідки.

Виборча промова Льойда Джорджа перед жінками.

Цими днями Льойд Джордж виступив на великих зборах жінок у Льондоні. Рівночасно його промову передано телефоном до 12 інших міст на 16 жіночих зборів. Свою промову старий парляментарний тактик почав з зазначення того значіння, яке мають тепер жінки в політичному житті Англії, бо виборців-жінок є тепер більше, ніж виборців -мужчин. Одначе лібералька партія, — сказав він, — не боїться цього. „Я часто ставив собі цитання, що було би в 1914 році, якби тоді в Англії та інших державах Европи жінки вже мали виборче право. Я переконаний, що тоді історія націй виглядала би інакше, і був би залержаний мир. Від 1918 р. ідея миру зробила великий поступ, але лише на папері. Справжнім ключем до мира є розаброєння. Та не зважаючи на пакти, Лігу Націй та договори, святиня мира побудована на папері, а святиня війни збудована з міцної сталі, а її підвалини стоять на золоті". Далі Льойд Джордж критикував поведення консервативного уряду в справі мира. В Женеві роками нараджуються в справі розаброєння. Га це лише жалюгідна фарса. Там обговорюють ріжні справи, а не чіпають самої суті проблеми. Тому справу розаброєння повинні взяти в свої руки жінки.

—о—

Залізничі знижки на Загальний Зїзд „Рідної Школи".

На Загальний Зїзд „Рідної Школи", який відбудеться у Львові в понеділок дня 20. травня 1929 р. в салі ім. Лисенка, уділило Міністерство Комунікацій рескриптом з дня 4. травня 1929 р. ч. III. Ou 5324/29 залізничі знижки. Відпоручники Кружків „Рідної Школи" дістають знижкові карти з Головної Управи „Рідної Школи" і ті карти мають остемплювати на стації, з котрої відїзджають до Львова. За білет до Львова треба платити цілу ціну, натомісць з поворотом прислугує знижка для тих, що їхали II. клясою половина третої, а для тих, що їхали третьою клясою половина четвертої кляси. Виїздити до Львова на ті знижки можна кожного дня, а при повороті зі Львова вони важні тільки 20, 21 і 22 травня ц. р.

Взиваються всі Кружки і всі Повітові Союзи Кружків „Рідної Школи" негайно подати до відома Головної Управи „Рідної Школи" у Львові Ринок ч. 10., скільки карт для учасників вислати.

Карти вишлеться на руки Повітових Союзів Кружків зглядно Повітових Кружків „Рідної Школи", хіба якісь місцеві Кружки жадалиб, щоби їм карти вислати прямо на їх адреси.

З огляду на залізничі знижки надіємося численної участи в Загальному Зїзді „Рідної Школи".

Головна Управа „Рідної Школи"

—о—

ЗАМІТКИ і ВІДГУКИ.

З характеристичної промови.

Маршал польського сойму Ігнат Дашинський, який недавно виїхав в політичну подорож по Европі, виголосив у Парижі пропаґандистичну промову, що — **per analogiam** — не є позбавлена інтересу і для нас.

Марш. Дашинський говорив про мартирольоґію польського народу (з додатком польських соціялістів) під владою займанчих держав. В російській займанщині (в Конґресівці) в рр. 1906, 1907 і 1908 вішано річно пересічно 200 польських соціялістів.

„Так поводилась з нами „словянська Росія". А як поводилась з нами Прусія, „держава божого страху і добрих обичаїв"? Забирано полякам землю, викидано польську мову зі школи і публичного життя. Ми бачили там нещасних селян із Познанщини, що жили в нужденних возах, тому, що пруська влада відмовила їм права будувати дім на власному ґрунті. А все те в імя пруської культури!... Лише Австрія, побіджена в р. 1859 і 1866, згодилася признати полякам національну автономію. Ми мали польський сойм у Львові, два університети, академію мистецтв, гірничу академію, академію наук, польські школи і польських урядовців. Але зате Відень домагався худоби, вугля, збіжа, грошей і рекрута. І австрійську займанщину трактовано як кольонію, що надається до експорту австрійського промислу.

„Таким було життя поляків у самому осередку Европи на початку XX. ст. *Але засуджені на смерть, ми не хотіли вмирати!...* Ми були постійним „бунтарем" для Европи, для демократії, для поступу".

Дальше оповідає Дашинський про траґедію поляків підчас війни про боротьбу за незалежність, про те, що версайський трактат не збудив „польського труна"". Бо

„Польща жила і працювала вже як держава чотири дні перед завішенням зброї, з 11. листопада 1918. Алиянтські народи дали Польщі границі, але для устійнення деяких з них мусіла Польща боротися підчас плебісциту і війни з Совітською Росією в літах 1919—1921, закінченої риським трактатом".

Тепер та Польща, яка була „вічним бунтарем Европи" є прихильницею миру. Польська демократія хоче спокійно працювати. Досі вже богато зроблено. Соціяльне законодавство Польщі може рівнятися з аналоґічними законодавствами інших европейських держав.

„Неволя лишила нам до розвязання ще одно питання, а саме *питання національних меншостей.* Не можу тут розглядати всіх подробиць тієї проблеми, але вистане сказати, що польська демократія має *найліпшу в світі волю розвязати ту справу згідно з духом рівности прав усіх горожан і пошани для їх духового життя і національної культури,* яка повинна в Польщі найти пригожі умови розвитку. Від наших меншостей вимагаємо лише льояльности для польської держави, себ-то перестеріґання того, що п. Чемберлен назвав у Женеві „чистими руками". Але ми далекі є від недоцінювання ваги і труднощів тієї проблеми".

Так то воно на світі діється. На початку XX. ст. 3 і пів міл. поляків у реакційній Австрії мали національну автономію, польський сойм, польську адміністрацію, університети, академії, а за те мусіли доставляти Відневі худобу, вугіль, збіжа. А понад 6 міл. українців у Польщі (по обчисленням Васілевського лише 5 міл.) в демократично-республиканській Польщі мають „найліпшу в світі волю польської демократії розвязати справу „національних меншостей згідно з духом рівности прав усіх горожан і пошани для їх духового життя і національної культури".

Правда, як мало мали поляки перед війною в Австрії, а як богато мають українці після війни і після проголошення права націй в Польщі.

Чолом бити перед такою демократією і перед таким соціялізмом!

Новий плян репарацій для Німеччини.

Паризький кореспондент ґазети „Шікаґо Дейлі Нюс" подає цікаві подробиці про плян німецьких репарацій, який виробив представник Америки Йонґ.

Німеччина має протягом 37 літ виплачувати річно пересічно 2.050 міліонів марок. Ця сума поділяється таким способом: воєнні довги союзників до Злучених Держав 1270, чинитьби з пляну Доза 61, кошти окупації Злучених Держав 70, Франції 345, Бельгії 64, Італії 60, Сербії 55, Румунії 11, Португалії 14, Японії 15 міліонів золотих німецьких марок. Річні сплати починаються сумою 1615 міл. марок і збільшаються до 2100 міл. марок до 18 року і до 2367 до 21 року, а потому аж до 37 року лишаються ті самі. По упливі 37 років річні сплати будуть покриватися з зисків інтернаціонального репараційного банку. Ці виплати починаються в 38 році сумою 1511 міл. марок і збільшаються до 56 року до суми 1648 міл., а в 58—60 році спадають до 870 міл. Неохоронена трансфером частина річних сплат виносить спочатку 750 міл., збільшується до 13 року до 1000 міл. і лишається на цій висоті до 37 року. Для решти річних виплат на випадок труднощів трансферу передбачено двохлітню мораторію. Виплати товарами в першому році обчислено на 750 міл., а потому вони зменшаються що року на 50 міл., а від 11 року зовсім спиняються, коли до того часу не прийде до нового порозуміння.

З Буковини й Бесарабії.

Подання за українськими школами.

„Хліборобська Правда", орган нац. хліборобської партії в українській мові, подає до відома, що на руки посла Костя Кракалії прислали до кінця квітня подання за українськими школами: з повіту Черніваці 57 громад, з повіту Сторожинець 24 громади, з повіту Радівці 19 громад, з повіту Кімполюнґ 1 громада. Разом прислало кругло 100 громад подання з домаганням української школи. Не прислало заяв у цій справі ще досі ок. 150 українських громад.

Курс Історії України.

Заходом „Жіночої Громади" в Чернівцях відбувся напротязі останніх тижнів курс історії України, доступний для всіх кругів українського населення. Викладав на цьому курсі д-р Лев Когут.

Українська захоронка в Чернівцях.

Тому 5 літ „Жіноча Громада" в Чернівцях отворила українську захоронку для дітей-сиріт, у якій прохарчовує, одягає, вчить і виховує поважне число української дітвори. Утримання цеї захоронки коштує пересічно 12.000 л. на місяць. З уваги на те, що на Буковині — по виказам парохіяльних урядів — є понад 500 круглих сиріт, якими ніхто не опікується, „Жін. Громада" хоче отворити для них Сирітський Дім і на ту ціль збирає тепер інтенсивно фонди. Коли збереться потрібна сума, „Жін. Громада" приступить до будови такого дому або купить готовий.

Поновні іспити для нерумунських учителів.

Заступники меншостей в румунському парляменті, між ними від українців сенатор д-р Во-

…лодимир Залозецький, внесли протест до міністра освіти проти розпорядку міністерства в справі зарядження поновних іспитів для професорів середніх шкіл. Регулямін, оголошений у „Вістнику урядовім" ч. 39. з 18. лютого 1929, ще погіршує статтю 132, уступ 3, закону про науку в середніх школах з 8. травня 1928. Цей уступ каже, що професори, котрі вже здали раз іспит, мусять поновно іспитуватися до 2 років, як при інспекції покажеться, що вони не володіють досить румунською мовою; а як не здадуть, то будуть віддалені від навчання. А в § 247 регуляміну ще кажеться, що начальний інспектор може зарядити, щоби професор, який не знає добре румунської мови, хоч здав уже іспит, мусів іти до старого регату прислухуватися науці свого фаху в класі румунського професора протягом 6 місяців. Тимчасом буде його заступати суплент, побираючи 75 проц. його платні. Міністр може дати такому професорові приміщення в шкільній бурсі і 50 леїв денно. Відтак професор мусить іще раз здавати іспит із 4 предметів і дістати пересічну ноту 6. Як ні — тратить службу.

Голод у виленському воєвідстві.

„Катовіцер Цайтунг" (ч. 108) подає від свого варшавського кореспондента такі відомости про голод у Виленщині. Там протягом останніх семи літ лише два урожаї були задовольняючі. Наслідком цього дуже зменшилася покупна сила сільського населення і це відбилося також на населенні міст. Урядово обчислено, що в виленському воєвідстві тепер 140.000 людей не має ніяких засобів поживи. Тому протягом двох останніх місяців дуже зросло число самогубств. З числа 700 крамниць, які має Вильно, 164 в останньому часі мусіли спинити свою торговлю. Інші крамниці стоять перед руїною. Число запротестованих векслів незвичайно зросло. В богатьох місцевостях Виленщини почалася пошесть голодового тифу.

Уряд у Варшаві ухвалив певні засоби на вижилення дітей. Крім того засновується приватний допомоговий комітет, на чолі якого має стати президент республики.

В ювилейному році.

Свята „Просвіти" за океаном.

Злучені Держави.

Detroit і Hamtramck, Mich., центр фордівських автомобілевих заводів, святкував 17. березня ц. р. величаво 60-ліття „Просвіти". Ініціятором і душею свята був п. Мих. Чемний, бувший січовий стрілець. Комітет свята творили представники 12-тьох місцевих товариств, а саме: IV. округа гетьманських Січей, брацтво „Провидіння", т-во „Згода", українська греко-кат. парохія, брацтво св. Арх. Михаїла, спів. т-во ім. І. Котляревського, сестрицтво Неп. Зач. Пр. Д. М., Український Амер. Жін. Клюб, український нац. хор „Думка", Українсько-Американський Гор. Клюб, український муж. хор „Бандурист", українська кат. церква. В екзекутиву комітету входили: М. Чемний, Анна Стецько, А. Мохорук, Я. Голяк та І. Братусь. Підготовка йшла також при помочі преси. Заходами голови комітету п. М. Чемного видано окремі афіші, програми, то-що. Святочний день розпочало урочисте Богослуження, відправлене о. Ст. Побуцьким, який виголосив при тому дуже гарну й річеву проповідь. Саме свято розпочалося в год. 8-ій вечером у салі „Української Хати" при вул. Ґрейлінґ в Гемтремк. Міш. Богата й ріжнородна програма перенесла учасників (понад 500 осіб) думками до старого краю та клонила їх голови в пошані й подиві перед працею й заслугами найстаршого українського товариства. На програму зложилися: вступне слово о. Ст. Побуцького, реферат п. Т. Кошіля, декламації п-ні А. Гармаюк та п-нів Р. Пристая й І. Голяка й вокальні точки 3-ох хорів: „Думка" — дир. І. Атаманець, хор ім. Котляревського — дир. А. Стисловський та „Бандурист" — дир. М. Федитник. Всі три хори закінчили свято національним гимном. Окремою точкою програми була роздача головою комітету членських грамот „Просвіти". Велике вражіння зробив на присутніх образ-алегорія „Просвіти" кисти арт.-маляра п. І. Руньки. Свято дало львівській „Просвіті" 100 дол. дару та деяку кількість членів. Про це величаве свято згадували також місцеві американські й польські часописи.

Канада.

Edmonton, Alta. Заходами Інституту ім. М. Грушевського та Стрілецької Громади відбувся 24. лютого ц. р. величавий концерт. Дуже інтересний реферат про „Просвіту" виголосив п. Пащина, що наклавши до листоведових полів, відзвав присутніх до переведення збірки, яка дала 82 дол. дару для „Просвіти".

Kenora, Ont. Т-во „Просвіта" ім. Т. Шевченка відсвяткувало 60-ліття „Просвіти" урочистим концертом у дні 9. грудня м. р. Концерт дав 9.20 дол. дару.

Regina, Sask. Греко-Катол. Клюб святкував ювилей „Просвіти" театральною виставою „Пімста жидівки", яку відограв амат. театральний кружок. Виставу попередив відчит місцевого пароха. Дохід в квоті 25 дол. переслано на дар старокравській „Просвіті".

Saskatoon, Sask. Питомці Українського Інституту ім. П. Могили устроїли концерт, дохід з якого в квоті 16.65 дол. переслали на дар „Просвіті".

Німецький меншостевий меморіял.

Берлінська преса заповідає оголошення німецького меншостевого меморіялу. Меморіял основується на принципах, висловлених мін. Штреземаном на женевській конференції і йде в двох напрямках: 1) в напрямі допущення до участи в комісіях, які мають розглядати справи меншостей, представників держав, які етнографічно є звязані з даною меншістю, 2) в напрямі установлення постійної комісії для менш. справ на зразок істнуючих уже при Лізі Націй комунікаційної та господарської комісії і т. п.

—o—

Чубар про Польщу.

На з'їзді рад, який відбувається в Харкові, голова ради народніх комісарів України Чубар у промові, присвяченій польсько-українським відносинам, сказав м. і. що сім міліонів українців у Польщі не мають власної державности та що цей стан є ненормальний. Присутній на салі ген. консуль Польщі в Харкові Стебловський на знак протесту кинув дипл. ложу.

Подібне трапилося в Тифлісі, де представник України виступив проти Польщі, а м. і. сказав, що „український нарід за кордоном стогне під чоботом Пілсудського". Присутній на салі польський ген. консуль у Тифлісі Мосговський вийшов із салі.

—o—

Наслідник Бухаріна.

„Руль" повідомляє, що наслідником Бухаріна на становищі голови комінтерну буде Шмераль, чеський комуніст. Шмераль жонатий з Сталіновою сестрою та втішається довірям теперішнього диктатора СРСР. Шмераля вже давно передбачали на це становище від коли Бухарін попав у неласку.

—o—

Замість неділі „ленінськ".

Російський вчений проф. Кайбородов опрацював проект зміни календаря. Новий календар введуть від 1. січня 1930. Проект передбачує два відпочинкові дні в тижні — суботу та неділю. Обовязковим святочним днем у цілому СРСР має бути субота, яка в російській мові називатиметься „неділя". Слово „тиждень" заступлено назвою „трудовий етап" Слово „неділя" (воскресеніє) заступлять назвою „ленінськ". Усі свята за виїмкою 12 рев. свят мають скасувати

—o—

Після замаху на Вальдемараса.

В слідстві в справі замаху на лит. премієра Вальдемараса доказали чотирьом арештованим участь у замаху. До них належить і студ. ун Василюс, який був ранений підчас утечі наслідком вибуху ручної гранати.

Розстріляли.

Бюро Вольфа повідомляє з Ковна, що лит терористів Розгу, Маркеліса, Авгатіса та Ґавенса, яких 21. січня арештували в Шавлях, озброєних у револьвери та гранати, воєнний суд засудив на смерть. Засуджені внесли просьбу до през Сметони, щоби помилував їх, але Сметона не узгляднив подання. Присуд виконано в неділю рано.

1718 кандидатів на 615 мандатів.

На льондонській біржі сподіються, що консерватистам удасться здобути 275 мандатів, Лейбур Парті 245, ліберали 90 мандатів. На 615 мандатів до анг. парляменту кандидує 1718, а саме 588 консерватистів, 566 членів Лейбур Парті, 506 лібералів, 31 комуністів і 27 інших. Між кандидатами є: 67 жінок, із того 28 із Лейбур Парті.

—o—

„Роте фане" пробує виходити нелеґально.

Президент берлінської поліції завісив тижневик „Монтаґ Цтґ.", який є понеділковим виданим „Роте Фане". Рівночасно поліція сконфіскувала в друкарні при Гольманштрасе „Роте Турнфане", що виходила нелеґально на місце „Роте Фане". „Турнфане" мала подане фільшиве місце появи: Амстердам. Власника друкарні арештували.

—o—

Троцький.

Продовження заслання.

Троцький перенісся на острів біля Царгороду і там побуде ціле літо.

Політбюро на внесення Сталіна ухвалило продовжити речинець заслання Троцького, що минає 1. червня ц. р. Про цю ухвалу повідомила Троцького амбасада СРСР в Ангорі. Ухвала умотивована цим, що Тр. не змінив свого становища до ком. партії й уряду. Коли така зміна не наступить до січня 1920, то управа компартії рішена розглядати плян відібрання Троцькому більшовицького горожанства

—o—

Після німецького демаршу.

Більшовицький уряд у відповіди на демарш нім. амбасадора в Москві відповів, що військовий комісар Ворошилов не гадав у своїй промові мішатися в нім. вн. справи. Крім того більш. уряд обіцяв перевести слідство в справі карикатур, що обиджували визначних нім. держ. мужів, яких ужили в дем. поході в Москві 1. травня.

—o—

Перед порозумінням між Йонґом і Шахтом.

„Н. Фр. Пр." повідомляє, що на конференції знавців у Парижі запала ухвала, на основі якої дискусію над висотою нім. рат завішено аж до хвилі покінчення безп. переговорів між Йонгом і Шахтом. Ухвала ця затривожила фр. політиків, які бояться, що порозуміння між тими двома фінансістами наступить коштом Франції, та що знову зажадають від неї уступок. Кажуть, нібито Шахт зрікся домагань політ. натури, які перед тим постановив.

—o—

Зі спортового життя.

Товариські змагання.

Львів: Чорні — Поґонь 2 : 1 (0 : 1).
Львів: Тім А-кл. ТімБ-кл. 5 : 4. (2 : 0).
Львів: Репр. резерв. ліґ. — Тім. клюбів жидівських 10 : 2 (5 : 0).
Львів: Спарта — Лехія 3:1.
Краків: *Краковія — Вісла 1 : 1.*
Варшава: Леґія — Варшавянка 5 : 0 (1 : 0).
Познань: Репрез. А-кл. — Варта 4 : 1 (2:1).
Лодзь: Туристи — Л. К. С. 3 : 1 (2:1).
Катовиці: Рух — І. Ф. Ц. 3 : 2 (1:1).

Закордон.

Відень: Гакоаг — Австрія 3 : 3.
Відень: Ніхельсон — Вієнна 2 : 2.
Відень: Рапід — ВАЦ 6 : 3.
Загреб: Ґраджанський — Славія (Софія) 4:2.
Букарешт: Югославія — Румунія 3:1.
Будапешт: ФТЦ — Кішпешті 6:1. ІІІ. Окр.— Сабарія 1:1. „33" Кер — Шомодь 1:1. Немзеті — Баштія 4:0. Бочкай — Уйпешті 3:1. Адміра (Відень) — Гунгарія 1:0.

Меч за Чашу Дейвіса.

Ситківкові змагання у Варшаві між Польщею й Англією скінчилися поразкою Польщі 5:0.

Ексцеси.

В неділю о північі вул. Косцюшка, Сикстуська, Коперника й Академічна були тереном ексцесів. Около 50 молодих людей вийшло з кавярні „Лювр" і побили склині шиби.

Опісля співаючи пішли на вул. Академічну. Тут побили шиби фірми Ліндерберґера. Тут завилася поліція і демонстранти розпілися. Не арештовано нікого.

НОВИНКИ.

— **Заняття „Діла".** Вчорашнє число „Діла" (ч. 103) заняло львівське Старосто Гродське за допис з Янова к. Львова про події на гамошовому цвинтарі в часі наших Великодних Свят. Це 12-а з черги конфіската нашого органу в цьому році.

— **Львівська хроніка.** 55-літня Софія Ушерко скочила з І. поверха у самогубнім намірі; зломала тільки ногу. На товарнім дворці вагон відрізав руку необережному робітникові Я. Шажневі. За замарстинівською рогачкою в Голоску Вел. бандити напали в ночі на дім Дрехерів, почали стріляти насолі; коли збіглися люди бандити втікли.

— **Несподіванка для антикарів.** Варшавське міністерство внутрішніх справ підготовляє проєкт

від якого мороз іде поза шкіру всім власникам аптик. А саме: аптичний монополь буде скасований, кожний магістер фармації зможе дістати концесію на аптику, з тим одним застереженням, що одна аптика не може бути менше як на 10.000 мешканців.

— Труп невідомої жінки б. Львова. З окружного суду у Львові дістаємо таке повідомлення, з проханням помістити його: „Дня 5. травня 1929 на залізничім шляху Львів-Краків між Білогорщею і стацією Зимна Вода б. Львова найдено тіло жінки приблизно трицятьлітньої, висоти 156 цм., з довгими темно-білявими косами, сильно збудовану, добре відживлену, зі здоровими зубами, одягнену в ясно-рожеву блюзку та гранатову спідницю з жовто-синіми смужками, в білих панчохах і бронзових півчеревиках. Недалеко біля неї лежав плюшевий „витисканий" плащ, добре збережений, коліру кертиці, з блідосиньою перлистою підшивкою, де був надпис фірми „Магазин нової конфекції для жіноцтва Х. Шер, Львів, Краківська 1." — далі бавовняна чорна парасолька з грубою дерев'яною ручкою вишневого коліру, з жовтавими охоронниками на кінцях дротів. Покійна не мала при собі ніяких паперів. Тому, що досі не ствердили тотожність її особи, згадана одіж перехована у громадськім уряді Зимної Води. Всі, що могли би дати якінебудь пояснення щодо особи покійної, а хотіли би оглянути частини її гардероби або поглянути на її фотографію, повинні зголоситись на постерунку держ. поліції Зимна Вода".

— Дипльомат спекулянтом. Слідча комісія латиського сойму ствердила, що посол Озольс перевозив під дипльоматичними печатками приватні предмети, за які треба було платити мито. Тому, що така поведінка не лицює зі становищем посла, комісія рішила, щоби урядовці при контролі дипльоматичного багажу не вірили й іншим.

— Вантаж „Цепеліна". 15-го ц. м. „Цепелін" почнає свій трансатлянтійський перелет з 16 пасажирами. Воздушний велитень крім ріжних необхідних предметів, візьме зі собою почту, електричні апарати, фортепян Бехштайна, одну картину Рубенса і дві клітки з горилями. Ніодним з цих надпрограмових „зразків" провідники „Цепеліна" не заімпонують Америці, яка має свої фортепяни, своїх Рубенсів і свої малпи.

— Ріжні вістки. Окружний суд у Ризі засудив бувш. військового міністра Гольдманіса за зловживання чеками на два роки поправчого дому. — 20 червня приїде до Праги в офіціяльні відвідини до Масарика єгипетський король Фуад. — У двох париських вязницях 28 комуністів почало голодівку, яка тріває вже третій день. — Від 12. до 16. ц. м. по всій Болгарії проголошено ювилейні свята з потрійної нагоди: 1000-ліття короля Симеона, 50-ліття болгарської незалежности і іменин короля Бориса. — У Беверлі Гіл, Каліфорнії, відбувся 9-го ц. м. шлюб відомої кінової артистки Констанс Тальмедж з Тавнсенд Нечером, купцем зі Шікаго. — У Сінгапурі ствердили велике затьміння сонця. — У Льондоні померла остання донька великого повістяра Дікенса в віці 89 літ. — У Бізерті один вояка чистив бензиною мундур; біля нього другий запалив папіроску; бензина вибухла: двох убитих, двох ранених. — У французькім містечку Рубе один 18-літній робітник ішов до шлюбного вівтаря з 71-літньою жінкою; мешканці счинили таку авантюру що не допустили до шлюбу.

— Україніка. У місячнику „Слявіше Рундшав", що від початку ц. р. виходить у Празі за головною редакцією професорів праського німецького університету Франца Спіни (німецький міністр у чеськім кабінеті) й Гергарда Геземана (провідник катедри славістики), до цього часу вміщено такі статті й замітки з обсягу українознавства: Л. Булаховський, Харків — Славянське мовознавство на Радянській Україні; В. Геринович, Камянець Подільський — Із культурного життя на Поділлі; П. Рулін, Київ — Замітки з музичного й театрального життя в Київі (ч. 1—2); Д. Зеленін, Ленінград — Казки та оповідання з Поділля (рецензія на працю М. Левченка, ч. 4). У числі 5., що незабаром вийде, буде стаття О. Гермайзого з Київа про українську історичну науку за останні роки та кілька рецензій на українські книги. У кожнім числі журналу міститься докладна хроніка українського культурного життя й широка українська бібліографія, що охоплює журнальну і книжну продукцію. У практиці европейських славістичних часописів це перший випадок, що українську культуру з самого початку поставлено на рівне місце з культурою інших славянських народів. Коли українського матеріялу все-таки міститься не так багато, як хотілосяб, то це виключно вина самих українських культурних робітників, які ще належно не оцінили значіння цієї світової трибуни.

— Черево столиці. У Берліні відчинили нові великі холодільні для береження харчів. Ці холодільні матимуть усі найновіші технічні винаходи. В одній відділі для яєць є місце на 50 мільйонів яєць.

— Кіновий запал. Одно мюнхенське кінове підприємство робило цими днями знимку до величанської фільми в Інсбруку. Мала це бути історична фільма, що змальовувала битву на горі Ізель між французькими і баварськими військами у 1809 р. У цій знимці взяло участь 3000 осіб. Статисти прибрані в історичні костюми так перейнялись воєнним настроєм, що після скінченої знимки рятункове поготівля мусіло прийти з допомогою 37 раненим.

— Німецькі автори в російських видавництвах. Появилась статистика розпроданих у СРСР минулого року деяких німецьких авторів, перекладених на російську мову. Повість А. Наймана „Чорт" розійшлась у 5000 прим., його песа „Патріот" у 15.000 прим., Поленца „Селянин з Бітнер" у 5000 прим., Пресбера „Про дітей і молоді собаки" в 34.000, Вібіг „Хліб насущний" у 4000 прим. Німецька преса додає до цього докірливу замітку, що німецькі автори не дістають за переклади своїх творів ніякого гонорару від радянських видавництв, при тім одначе промовчує факт, що велика скількість перекладів з російської літератури у Німеччині пояснюється нині саме тою обставиною, що за них не треба нічого платити авторам.

— Памятник Чехова в Німеччині. Російський часопис „Сегодня" оповідає кілька цікавих подробиць про долю памятника Чехова в німецькім літниську Баденвайлер (Шварцвальд), де в 1904 р. помер письменник у присутности своєї жінки, відомої артистки „Художественного Театру". Кілька літ пізніше напроти готелю, де мешкав Чехов в останніх роках свого життя, поставили його скромний бюст. Коли прийшла війна, в перший її день, місцеві патріоти знищили цей памятник „російського" підданого. Аж тепер „Союз німецьких письменників і драматургів" хоче направити кривду заподіяну памяти великого письменника, читаного та любленого в Німеччині. У відповіді на запит цього Союзу управа літниська відповіла, що місце, на якому стояв памятник, стало тепер власністю баденського уряду і управа голосу не має. А баденський уряд не має нічого проти памятника, але не вважає можливим узяти на себе почин відновлення його. Почин перейде імовірно до союзу російських письменників у Німеччині спільно з німецьким союзом.

— Поділ години Гувера. Ніяка преса в світі не знає так точно поділу праці королів, диктаторів і президентів своїх держав, як американська знає точнісько те, що робить її президент. Герберт Гувер, що в неодному не буде згоджуватись зі своїм попередником, приняв найосновніші принціпи урядової праці Куліджа. Ця праця починається в год. 7. спортом: мячевими (лікарськими!) вправами; учасниками цих вправ є найближчі співробітники Гувера — два нові державні секретарі, суддя з найвищого суду і лікар „Білого Дому". Від 9-ої год. до 1-ої Гувер урядує в бюрі, перечитуючи листи, диктуючи відповіди, приймаючи клієнтів. Гувер скоротив офіціяльні відвідини своїх громадян до двох днів у тижні від 10-ої год. до 10.30. Тоді він виконує обрядову функцію американського президента і стискає руку кожному, хто приїхавши до Вашингтону, вважає собі за честь на нього поглянути. Від 2.30 попол. до 7-ої веч. Гувер сидить знову в бюрі і не йде спати ніколи пізніше як 10.30. Перед сном він читає легку лектуру, найрадше кримінальні романи з детективами, отже щось у роді премодного Уолеса. Одним словом президент наймогутнішої держави проводить день скромно, як пересічний наш урядовець.

— Почта поволіша від черепахи. Болгарська преса передає трагічну історію батька та сина, в якій головну ролю відограла югославянська почта. Болгарин Дмитро Сомардчев утік з югославянського села Стоімірово в Болгарію. Було це в літі 1926 р. Він залишив старого батька, впевняючи, що негайно, коли перейде щасливо ворожий кордон, повідомить його про це листом. Сомардчев перебрався щасливо через югославянський кордон і 11. серпня 1926 р. вислав до батька поручений лист зі села Горна Дюмая. Лист відійшов зі залізниці в Софії 13-го серпня і 17-го приїхав до міста Скопле. Одначе старий батько не міг діждатись приходу цього листа в селі Стоімірово. Минали дні за днями, тижні за тижнями і старець з розпуки за втраченим сином помер. Одначе на солідній почті ніщо не пропадає. Висланий Дмитром Сомардчевим лист таки дійшов до Стоімірова. Правда, спізнений, бо аж 8. квітня 1929 р., себ-то після 970 днів. Болгарське село Горна Дюмая віддалене від Стоімірова на 30 км. До цього факту додає один німецький журналіст таку рефлексію: воли їдуть поволі: від 25 до 30 км. денно; поволіше йдуть черепахи: ще поволіше лениві мупавлі, а найповолівше слимаки: 2 метри на годину, себ-то 1440 м. місячно. Югославянська почта робить часом місячне лише 1 км.

Дописи.

СТАНИСЛАВІВ. *(Українська книгарня. — Українська Міщанська Каса. — Український „Сокіл".)* Є по наших містах і селах всякі установи та інституції, що про них ширша загал єливе ніколи нічого не чує, а проте вони заслугують на те, щоби про них згадати не злим словом. До таких належить м. ін. українська книгарня в Станиславові. Ця кооператива основана ще в 1912 році. Переходила вона ріжні фази розвою. Була над берегом пропасти, відтак двигалась із занепаду; сьогодні стоїть тверде на ногах. Загальний її оборот в 1928 р. виносив 317.251.16 зол. Запасний фонд 27.966 зол. Членів було 228. У минулому році виплачено 4.038 зол. на народні ціли, з того 1.538 зол. „Рідній Школі". За останніх 5 літ книгарня розділила 23.128 зол. титулом підмоги ріжним нашим товариствам. Наше громадянство повинно з усіх сил підтримувати цю кооперативу, бо купуючи в ній, воно тимсамим дає свою лепту ріжним нашим просвітно-культурним установам. — Другою такою мало знаною інституцією є Українська Міщанська Каса. Ця кредитова установа істнує вже до 30 літ. Напротязі чверть століття несла вона поміч селянству й міщанству, забезпечуючи потребуючих позичок перед лихвою. У просторих її власних кімнатах тулилися й туляться донині всякі наші товариства гуманітарні й культурно-освітні за малим чиншом або таки безплатно. На загальних зборах У. М. К. дня 14. IV. ухвалено зміну статуту та перемінено її назву на Український Кооперативний Банк. Завданням цеї установи є на модерних взірцях підтримувати розвиток господарства, торговлі, промислу й ремесла серед українського населення. Банк полагоджує солідно всякі банкові трансакції під дуже догідними умовинами. Можна надіятися, що при взаїмній солідарности й довірю членів наш банк зможе відповісти вимогам цілого громадянства. Відновлені й на европейський лад улаштовані бюра містяться у власнім домі при вулиці Сапіжинській 23, І. поверх. — Станиславівський „Сокіл", хоч належав перед війною до найкращих філій, не давав довго про себе знати ширшій громаді поза Станиславовом. Товариство, заняте будовою власної хати, ввесь запал і всю свою енергію виладовувало на призбирання фондів та сплату довгів, котрими була обтяжена реальність. Сьогодні будова скінчена, довг майже сплачений, так, що виділ міг уже звернути увагу на головні завдання товариства, тоб-то на руханку. І вже сьогодні понад двіста членів обох полів і ріжного віку вправляється під кермою фахового учителя. Понадто оживився значно рух по сокільських гніздах у ріжних селах повіту. Головним мотором праці в „Соколі" та в інших наших товариствах був дотепер надрадн. Дутка. Особа п. Дутки загально відома. Людина рідкої енергії, великої інвенції, віддана щиро всякій народній справі, приступає завсідно до роботи з вірою в її успіх. Таких громадян тепер, на жаль небогато. Тому сумом переймила кожного вістка, що нікім незаступлений нац. робітник з причини підірваного здоровля мусить відтягнутися на якийсь час від суспільної роботи. Станиславівська громада щиро бажає заслуженому громадянинові скорого повороту до здоровля і надіється, що він стане по видужанні знову до варстатів громадянської праці.

З судової салі.

Кріваві події в Батятичах перед судом.

В суботу 11. травня ц. р. зізнавали далі самі обвинувачені. На салю не пускають нікого з публики тому, що самі обвинувачені ледви можуть поміститися в малій, другій салі розправ, бо у великій салі відбувається саме тепер розправа проти обв. інж. Павловича і товаришів, замішаних у велику залізничу панаму. До цієї групи належить також співвласник тартаку в Камінці Стр. Бернард Зіман, що не хотів батятицьким селянам піднести платні за перевіз дерева, але сам — як каже акт обвинувачення проти нього — натягнув скарб держави на велику квоту.

Обвинувачені в дальшій черзі заперечують свою вину. Заперечують рішучо, аби хтонебудь з-них ходив по селі і підбурював людей до страйку або намовляв до виступів проти поліції. Щобільше, зізнання обв. Степана Марчишина принесли навіть свого роду ревеляцію про ролю ріжних чиншників підчас сумного інциденту в Батятичах у дні 11. січня ц. р.

Обв. Степан Марчишин, 58-літній старий, сивий чоловік, зізнає про саму трагічну подію так: На пів години перед критичною подією зайшов він до хати Василя Теслюка, бо хотів позвідати-

ся про ціну каменя на будову. Вже через вікно з хати побачив, як переїзджали дорогою візники з деревом при сильній охороні поліції. За кілька хвилин почули вони в хаті крісові стріли, а за хвилю прибігла до хати обв. Настя Хмеляр з плачем і кричала: „Дядьку, рятуйте мене! Я ранена в руку!" Але обв. Марчишин не мав змоги прийти їй з помічю, бо в тій хвилині хтось крикнув до нього: „Вашого сина також ранили"... Обв. вибіг скорим кроком з хати. Перебігши кількадесять кроків поміж людьми, як втікали до дому, він зблизився до поліції на яких 100—200 кроків. Тоді побачив свого сина біля хати Василя Росовського. Обвинувачений мусів перейти через гостинець, щоб дістатися до свого сина. Саме тоді, як він переходив через гостинець, почув команду команданта поліції: „Раз, два, три!" Вдали вже другий раз стріли до людей і тоді його ранено в лопатку, себ-то ззаду. На спростування предс. Тертіля, що поліція лише один раз стріляла до людей, між якими мав бути також сам обв. Марчишин, він рішучо обстоював при свойому зізнанню і твердить, що поліція стріляла сальвою двічи до людей. На питання обор. д-ра В. Старосольського, хто міг би потвердити з хати Василя Теслюка, що обв. був спершу в їх хаті і щойно пізніше вибіг на дорогу, обв. називає Василя Теслюка і його жінку, які також сидять на лаві обвинувачених.

Не менше цікаві були зізнання обв. Івана Антонишина. Цей обвинувачений запевняє, що його не було цілком у селі підчас самої трагічної події, бо був у лісі. До села повернув уже по тій критичній ситуації. Тут довідався вже про все. Саме тоді прийшов до нього Дмитро Марчишин і просив його забандажувати рани його батькові Степанові (обв. Антонишин вернув з польського війська, де був при санітарній службі). Того вечора перевязав він ще рани Іванові Курівцеві і Степанові Пастернакові. В часі його повороту до хати стрінув обвинуваченого поліцай Бахля, перевів у нього ревізію і знайшов лише перевязку, але проте казав, що обв. вертає зі страйку і за це він нині знайшовся на лаві обвинувачених.

Зізнання інших обвинувачених кидають не менше ярке світло на цілу ту трагічну подію. І так обв. Петра Бутвиника поранено в руку не на гостинці, куди їхали візники з деревом, але в бічній вулиці, як він вертав до дому з крамниці, де ходив за цвяхами і кілками до чобіт. Подібно зізнають і інші обвинувачені.

Але вже найцікавішу історію оповів перед трибуналом обв. Степан Швед. Він зізнавав, що критичного дня пробив його поліцай Поспешний багнетом у плече. Одначе перед слідчим суддею обв. Швед зізнавав, що він посливнувся по снігу і впав на поліціянта та сам скалічився. Після того предс. Тертіль питає обв. Шведа: „Слухайте, скажіть, як то властиво було?" Обв. Швед пояснює, що перед слідчим суддею зізнав лише так тому, бо на поліції йому сказано: „Якщо зізнаєш, що поліцай тебе скалічив, тоді підеш до арешту". Тому то він боявся признатись перед слідчим суддею, хто його скалічив.

На тому перервано розправу до понеділка. В понеділок будуть зізнавати вже свідки прокуратури.

З театру.

Театр ім. І. Тобілевича в Станиславові: „День і ніч" — трагедія на 3 дії Анського.

Зміст цієї пєси добре відомий, тому не будемо його переказувати. Її ідея, це відвічна проблема Добра й Зла, боротьби, що від віків йде в душі чоловіка, боротьба Бога з Сатаною — дня і ночі. В атмосфері, де Зло є безоглядно, безпощадно нищене, в атмосфері, де найвищим каноном церковна догма, де на життя дивляться через призму декальогу і талмуду — виступає сильна стать нащадка чудотворних рабінів ребе Дона. А понад ним жорстокий і мстивий Єгова, що за гріх до десятого покоління карає. Та проворний, хитрий Сатана розточує перед очима ребе усю розкіш життя і перед ребе-аскетом вицвітає, мов пишна троянда, його племінниця Міріям.

Ролю ребе креував п. Блавацький. У його відтворенні ребе Дон це не свідомий своєї сили жрець жорстокого Єгови, для якого нема таємниць, що навіть над смертю має владу — а неспосібний до життя, слабосилий фантаст. І тому, помимо доброї гри п. Блавацького, відсутність льогічного повязання подій у трагедії, ослаблювала враження, яке вона могла викликати. Пані Блавацька, в ролі матері, в І. дії вийшла досить блідо, зате в II. дії грала з великою експресією і дуже добре відтворила трагічний момент смерти матері. Зі зрозумінням грав п. Хичій ролю Хананія, але в II. дії, в найбільш трагічному для Хананія моменті, коли валяться усі його дотеперішні погляди, — не дав потрібної сили чуттєвому переживанню і загальну вартість креації значно ослабив. Дуже добре вивязались п. Ленська в ролі Міріям, п. Боровик як кантор, п. Пазорій в ролі слуги, п. Данчак як сват Мендель, п. Білоскурський у ролі ребе з Саврана і п. Кемпова як жінка кантора. Усі гуртові сцени аж до подробиць опрацьовані, а в загальній постановці трагедії слідно великий вклад праці режісера. У розвитку театру в Станиславові вистава цієї трагедії — одна з кращих сторінок. **М. К.**

Нові книжки й журнали.

„Кооперативна Республика", економічно-суспільний місячник. Ч. 5. Львів, травень 1929. Рік видання II. Зміст: К. К.: До методики економічного будівництва; О. Мицюк: Внутрішня торговля СРСР. і положення селянства; А. Кущинський: Культурно-освітня діяльність кооперації; М. Творидло: Шляхами розбудови с. госп. кооперації; О. Охрим: Члени старих і нових кооператив, обєднаних у РСУК; П. Панченко: Огляд діяльности ПСК у Стрию за 1927/28 р.; Нові методи праці; Рік боротьби з манком; Пропаганда між молодю; Господарська хроніка; З преси; Всячина.

„Поступ", вістник літератури й життя. Зміст: А. Курдидик: Христос ходить; Б. Гомзин: День; А. Курдидик: Мученики; А. Вартовий: Зміст; Б. Гомзин: В сорок літ; д-р М. Гнатишак: Театр у Берліні; М. Козак: Гетьман Павло і його рід; Р. Копач: Метрополія і кольонія; д-р П. Ковалів: Господарська відбудова; Я. Бохенський: Срібні тіни; Всячина; З і світа; Тиранія рівности; З природи й техніки; Бібліографія; Лист до Редакції; Надіслані книжки й журнали.

„Сільський Господар", господарський часопис. Ч. 9—10 з дня 1. і 15. травня 1929. Річник XV. Львів 1929. Ювилейне число. Стор. 48+8+28 („Українська Господиня", „Шовківництво", „Український Помічник"). Форм. 4°.

„Альбом Українського Кіно" ВУФКУ. Київ 1928. Портрети українських фільмарів і кадри з фільмів. Стор. 51. Форм. 4° на гарному кредовому папері.

„Вісти Спілки Інжинірів та техніків українців емігрантів у Польщі". Warszawa, Підвале 16. М. 15.

„Жіноча Доля", двотижневик для українського жіноцтва. Ч. 9—10. Рік V. Коломия, 1. і 15. квітня 1929.

„Вікна", література - мистецтво - критика. Ч. 4. Рік II. Львів, квітень 1929.

„Вісти з Лугу", письмо присвячене луговом і січовим справам, просвіті і науці. Р. IV. Ч. 4. за квітень 1929 р.

Przewodnik Drzewny", organ związku zawodowego urzędników przemysłu drzewnego. Rok 4. Nr. 3. Lwów, w kwietniu 1929 r.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Понеділок 13-го, г. 7·30 веч. „Бродвей".

Вівторок 14-го, г. 7·30 веч. „Кармен", виступ капельника Бердяєва і М. Роньскої.

Малий Театр:

Понеділок 13-го, г. 7·30 веч. „Варшавський мурин".

Вівторок 14-го, г. 7·30 веч. „Поїзд Марено".

Кіна.

„Аполльо": „Полумя кохання".
„Кольосеум": „Горіюче авто".
„Лев": „Любов козака" (Льва Толстого".)
„Марусенька": „Історія кокотки Людю".
„Оаза": „Через гріх до щастя".
„Палас": „Американська краса" і „15 хвилин страху".
„Пан": „Брудні гроші".
„Пасаж": „Демон копальні золота".
„Фатаморгана": „Нуждарі" (В. Гіто).
„Химера": „ Як стати прімадонною".

Програма радіо.

Понеділок 13-го.

Льондон (358). Музика з готелю Сесіль. 19·45 „Зигфрид" Вагнера.

Париж (1744). 21·45 Концерт старофранц. пісень.

Лянгенберг (462,2). 20·00 Концерт з Дюсельдорфу.

Давентрі 482,3) 21·45 Скрипка. 22·15 Музика до танців.

Мілино (504,2). 20·30 Оперетка.

Відень (519,9) 20·00 Балади Леве (спів і форт.).

Штутгарт (374,1). 20·15 „Мародери" романт. опера Льорцінга.

Ленінград (1000). 18·05 Радіоконцерт Рахманінов, Шопен, Попов, Стравинський.

Москва (1442,3). 10·30 Кабаретова музика. 16·00 Популярний концерт.

Харків (1680). 9·00 Українська музика. 19·30 Симфоніч. концерт.

Київ (775). 18·15 Камерна музика. 19·30 Етнографічний концерт.

Варшава (1395,1). 17·55 Легка каварняна музика. 20·30 Міжнародній концерт.

Вівторок 14-го.

Льондон (358). 19·45 Концерт радіо-орхестри. 22·40 Музика до танців.

Париж (1744) 16·45 Концерт.

Берлин (475,4). 17·00 Концерт. 20·10 Вечірня програма.

Відень (519,9). 20·00 Концертова Академія з інституту сліпих. 21·40 Хор „Мадрігальферайн гунг".

Мілано (504,2)* 20·30 Староіталійська музика.

Рим (443,8). 20·45 Вокально-інструм. квартет.

Будапешт (545) 22·30 Циганська музика.

Київ (775). 19·00 Опера.

Харків (1680). 17·00 Камерний концерт. 18·30 Концерт для села.

Москва (1442,3). 10·15 Музичний ранок.

Кавнас (2000). 20·00 Вечірня програма.

Берн (406). 20·00 „Гаспароне", оперетка Міллера

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Репертуар Нового Українського Театру Дир. П. Карабіневича.

Підгородчани: 13.V. „Маруся Богуславка". 14.V. „Вій".

Львів: 15.V. „Базар" саля Лисенка. 1994 2—2

Фортепяновий вечір Дарії Герасимович і Дарії Гординської відбудеться в пятницю 17 травня о год. 8 вечер в салі Муз. Тов-а ім. Лисенка. Програмка в ціні 1 зол., для шкільної молоді 50 сот. служить як карта вступу. 2005 1—2

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.